

LA SOLUCIÓ DE SINGER A LA POBRESA MUNDIAL

Peter Singer

Traductor: Ignasi Llobera i Trias

Peter Singer (1946, Austràlia) és professor de Bioètica a la Universitat de Princeton (EUA) i professor del Centre per a la Filosofia Aplicada i l'Ètica Pública de la Universitat de Melbourne (Austràlia). Singer és un filòsof utilitarista que s'ha especialitzat en ètica aplicada. La seva filosofia ha estat, i encara ho és, molt influent i controvertida. Dues de les seves publicacions més conegudes són, per una banda, Animal Liberation (1975), on defensa que des del punt de vista moral cal tenir en compte els interessos dels animals no humans perquè ells també pateixen, i per això defensa que la solució més pràctica és tornar-se vegetarià o vegà; per l'altra, el seu article "Famine, Affluence and Morality" (1972), on defensa que tenim l'obligació moral de fer donatius per ajudar els pobres d'arreu del món i prevenir morts evitables.

Aquest mateix tema és el que actualitza en aquest article, que es va publicar per primer cop a The New York Times Magazine l'any 1999, i que serveix de preludi del seu The Life You Can Save (2009), on desenvolupa i justifica en quina mesura cadascú de nosaltres té l'obligació moral de fer el que estigui al seu abast per tal d'acabar amb la pobresa arreu del món. Singer dona un 25% dels beneficis que obté amb aquest llibre a Oxfam i dona aproximadament una tercera part dels seus ingressos familiars a organitzacions d'ajuda internacional. També ha fundat un projecte que posa en pràctica la seva proposta filosòfica de fer donatius a organitzacions que ajuden de manera eficient els més necessitats d'arreu del món: www.thelifeyoucansave.org. El 2005, Singer va ser considerat una de les 100 persones més influents del món, segons la revista Time. El 2013, va ser considerat el tercer pensador més influent del món, segons el rànquing Global Thought Leader del Gottlieb Duttweiler Institute.

Actualment, i juntament amb aquest article, es disposa de la traducció catalana de les següents obres de Singer: El president del bé i el mal. L'ètica de George W. Bush (2004; Tr. Imma Estany, 2004), i Com mengem. La importància ètica de les nostres decisions alimentàries (2006; n'és coautor Jim Manson; Tr. Joan Vidal Tubau, 2007). Agraïm a l'autor que ens hagi cedit els drets per traduir aquest article al català i per publicar-lo a Filosofia Ara! Revista per pensar.

A la pel·lícula brasilera "Estació Central de Brasil", la Dora és una professora jubilada que, asseguda a l'estació escrivint cartes per a persones analfabetes, guanya uns diners que li permeten arribar a final de mes. De cop i volta, se li presenta l'oportunitat de guanyar 1.000 dòlars. Tot el que ha de fer és persuadir un nen sensestrestre de 9 anys que la segueixi fins l'adreça que li han donat (a ella li han dit que el nen serà adoptat per uns estrangers rics). Lliura el nen, cobra els diners, se'n gasta una part en un televisor i es disposa a gaudir de la seva nova adquisició. El seu veí li espatlla la vetllada dient-li que el nen és massa gran per ser adoptat i que segur que el mataran per vendre els seus òrgans per a transplaments. Potser tot això la Dora ja ho sabia, però després del que li ha dit el seu veí, la Dora passa tota la nit angoixada. Al matí següent, la Dora decideix rescatar el nen.

Suposem que la Dora li hagués dit al seu veí que la vida és dura, que altres persones també tenen un bon televisor nou i que si vendre el nen és l'única manera d'aconseguir-ne un, doncs bé, que no és més que un nen de carrer. Ella s'hagués convertit, a ulls de l'audiència, en un monstre. Només es redimeix perquè està preparada per afrontar riscos considerables per salvar el nen.

Al final de la pel·lícula, als cinemes de les nacions riques del món, la gent que no hauria dubtat a condemnar la Dora si no hagués rescatat el nen, tornaven a casa seva, que són llocs molt més còmodes que l'apartament de la Dora. De fet, una família mitjana dels Estats Units gasta gairebé una tercera part dels seus ingressos en coses que no necessiten tant com la Dora necessitava el nou televisor. Sortir a sopar a bons restaurants, comprar roba perquè la que tenim ja no està de

moda, passar les vacances a complexos turístics vora el mar... gastem una part important dels nostres ingressos en coses que no són essencials per preservar les nostres vides ni la nostra salut. Si els donéssim a una de les moltes organitzacions benèfiques, aquests diners podrien marcar la diferència entre la vida i la mort per a infants necessitats.

Tot això planteja una qüestió: al cap i a la fi, ¿quina és la diferència ètica entre una brasilera que ven un nen sensesostre a traficants d'òrgans i un nord-americà que ja té un televisor i que se'n compra un de millor sabent que els diners es podrien donar a una organització que els faria servir per salvar la vida d'infants necessitats?

Per descomptat, entre les dues situacions hi ha diverses diferències que podrien justificar que en féssim judicis morals diferents. Per una banda, per sentenciar a mort un infant que està dret davant teu és necessària una insensibilitat esgarriposa; és molt més fàcil ignorar una campanya per aconseguir diners per ajudar infants que mai no coneixeràs. No obstant això, per a un filòsof utilitarista com jo mateix, és a dir, per a un filòsof que jutja si els actes són correctes o incorrectes segons les seves conseqüències, si el resultat que un nord-americà no doni diners és que un altre infant mori als carrers d'una ciutat brasilera, llavors això és, en algun sentit, tan dolent com vendre el nen als traficants d'òrgans. Ara bé, no cal subscriure la meua ètica utilitarista per adonar-se que, com a mínim, hi ha una incongruència preocupant en el fet de condemnar tan ràpidament la Dora per portar el nen als traficants d'òrgans i, alhora, no considerar que el comportament del consumidor nord-americà planteja un problema moral seriós.

Al seu llibre del 1996, *Living High and Letting Die*, el filòsof Peter Unger, de la Universitat de Nova York, va presentar una interessant sèrie d'exemples imaginaris dissenyats per explorar les nostres intuïcions sobre si és incorrecte viure bé sense donar quantitats importants de diners per ajudar les persones que pateixen fam, que estan desnodrides o que moren de malalties fàcilment tractables, com la diarrea. Aquí teniu la meua exposició d'un d'aquests exemples.

En Bob està a punt de jubilar-se. Ha invertit la major part dels seus estalvis en un cotxe antic, sofisticat i molt valuós, un Bugatti, que no ha pogut assegurar. El Bugatti és el seu orgull i la seva joia. A més del plaer que li proporciona conduir el seu cotxe i tenir-ne cura, en Bob sap que sempre es podrà vendre el cotxe i viure còmodament un cop jubilat perquè el preu de mercat del cotxe va en augment. Un dia en què en Bob surt a fer una volta, aparca el Bugatti a prop del final d'una via morta de tren i es posa a caminar per la via principal. De cop, veu un tren fora de control, sense ningú a bord, que s'acosta

a tota velocitat. Més avall, a la mateixa via, veu la petita figura d'un infant que molt probablement acabi atropellat i mort pel tren fora de control. En Bob no pot aturar el tren ni pot avisar l'infant del perill perquè està massa lluny, però sí que pot accionar el canvi d'agulles per desviar el tren cap a la via morta on té el seu Bugatti aparcat. Si ho fa, ningú morirà, però el tren destrossarà el seu Bugatti. En pensar en la joia que li produeix posseir el cotxe i en la seguretat financera que representa per a ell, en Bob decideix no accionar el canvi d'agulles. L'infant mor. Durant molts anys, en Bob gaudeix del seu Bugatti i de la seguretat financera que representa.

La majoria de nosaltres afirmarà que la conducta d'en Bob va ser terriblement incorrecta. Unger hi està d'acord. Però alhora ens recorda que nosaltres també tenim l'oportunitat de salvar vides d'infants. Podem fer donatius a organitzacions com Unicef o Oxfam Amèrica. ¿Quants diners hauríem de donar a una d'aquestes organitzacions per tenir una alta probabilitat d'estar salvant la vida d'un infant amenaçat per malalties que es poden prevenir fàcilment? (No crec que salvar la vida dels infants tingui més valor que salvar la dels adults, però com que ningú no pot argumentar que els infants són responsables de la seva pobresa, em centraré en el cas dels infants per simplificar la qüestió). Unger va contactar amb alguns experts i, amb la informació que li van proporcionar, va fer algunes estimacions plausibles que inclouen el cost de recaptar els diners, les despeses administratives i el cost de lliurar l'ajuda on és més necessària. Segons els seus càlculs, 200 dòlars en donatius ajudarien un infant malalt de 2 anys a arribar als sis anys amb bona salut, oferint-li així un salconduit per als anys més perillosos de la infància. Per mostrar com de pràctica pot ser l'argumentació filosòfica, Unger fins i tot diu als seus lectors que ells poden fer donatius fàcilment usant la seva targeta de crèdit i trucant a un d'aquests números gratuïts: (800) 3675437 per a Unicef; (800) 6932687 per a Oxfam Amèrica¹.

¹ Nota del traductor: ambdues organitzacions ofereixen la possibilitat de fer donatius en línia a www.unicef.es/donacion-mortalidad-infantil i a www.oxfamintermon.org/ca/que-pots-fer-tu/donatius. També podeu visitar el web del projecte *The Life You Can Save*, que el mateix Peter Singer va fundar, a través del qual es poden fer donatius puntuals i periòdics a organitzacions d'ajuda internacional que han demostrat tenir un gran impacte, ser transparents i maximitzar el bé produït amb els donatius rebuts: www.thelifeyoucansave.org.

Ara tu també tens la informació que necessites per salvar la vida d'un infant. Si no ho fas, com t'has de jutjar a tu mateix? Pensa altre cop en en Bob i el seu Bugatti. A diferència de la Dora, en Bob no va haver de mirar als ulls de l'infant que va sacrificar per la seva comoditat financera. L'infant era un perfecte desconegut per a ell i es trobava massa lluny per relacionar-s'hi de manera personal i íntima. A diferència de la Dora, en Bob no va enganyar l'infant ni va iniciar la cadena d'esdeveniments que el van posar en perill. En tot això, la situació d'en Bob s'assembla a la de les persones que poden, però que no volen, fer donatius per a l'ajuda internacional, alhora que difereix de la situació de la Dora.

Si encara penses que és altament incorrecte que en Bob no accionés el canvi d'agulles que hagués desviat el tren i hagués salvat la vida de l'infant, llavors és difícil d'entendre com es pot negar que també sigui incorrecte no fer donatius a una de les organitzacions que figuren més amunt. Si no és que entre les dues situacions hi hagi alguna diferència moralment important i que ens hagi passat per alt.

Es tracta de les incerteses pràctiques sobre si l'ajuda realment arribarà a les persones que la necessiten? Ningú que coneixi el món de l'ajuda internacional pot dubtar que aquestes incerteses existeixen. Però Unger dona la xifra de 200 dòlars per salvar la vida d'un infant després de fer algunes suposicions conservadores sobre la proporció dels donatius que realment arriben al seu objectiu.

Una diferència genuïna entre en Bob i aquells que poden fer donatius a organitzacions d'ajuda internacional però que no en fan, és que en el cas d'en Bob només ell pot salvar l'infant que es troba a les vies del tren, mentre que hi ha centenars de milions de persones que poden donar 200 dòlars a organitzacions d'ajuda internacional. El problema és que la majoria d'aquestes persones no ho fan. Això vol dir que està bé que tu tampoc no ho facis?

Suposem que hi havia més propietaris d'automòbils d'època (la Carol, en Dave, l'Emma, en Fred, i així fins a en Ziggy), tots exactament en la mateixa situació que en Bob, amb la seva via morta i el seu canvi d'agulles, tots sacrificant un infant per conservar el seu preuat cotxe. Això faria que la mateixa conducta d'en Bob ara fos correcta? Respondre afirmativament aquesta pregunta vol dir defensar una ètica d'allà-on-vas-fes-com-veuràs, que és el tipus d'ètica que va portar molts alemanys a mirar cap a una altra banda quan es van cometre les atrocitats nazis. No els excusem pel fet que altres no actuessin millor que ells.

Sembla que no tenim cap base sòlida per traçar una frontera moral clara entre la situació d'en Bob i la de qualsevol lector

d'aquest article que tingui 200 dòlars sobers i que no els doni a una organització d'ajuda internacional. Aquests lectors semblen actuar com a mínim tan malament com va actuar en Bob quan va decidir permetre que el tren fora de control anés cap a l'infant desprevingut. Tenint en compte aquesta conclusió, confio que molts lectors d'aquest article despenjareu el telèfon i fareu un donatiu de 200 dòlars. Potser hauries de fer-ho abans de continuar llegint.

Ara que t'has distingit moralment de les persones que valoren més els seus cotxes d'època que la vida d'un infant, què et semblaria celebrar-ho anant a sopar amb la teva parella al vostre restaurant preferit? Atenció: els diners que us gastareu al restaurant també podrien ajudar a salvar la vida d'infants d'altres parts del món! És cert que no preteníeu gastar-vos 200 dòlars aquesta nit, però si renunciéssiu a sopar fora només durant un mes, fàcilment podríeu estalviar aquesta quantitat de diners. I, què és sopar fora durant un mes comparat amb la vida d'un infant? En això rau el problema. Com que hi ha molts infants al món que es troben en una situació de necessitat desesperada, sempre hi haurà un altre infant al que podríeu salvar la vida per uns altres 200 dòlars. Esteu, per tant, obligats a continuar fent donatius fins que no us quedeu res? En quin moment podeu parar?

Els exemples hipotètics poden convertir-se fàcilment en absurds. Considerem el cas d'en Bob. Què més hauria de perdre, a part del Bugatti? Imagina que en Bob té el peu enganxat a la via morta. Si desvia el tren, abans que li destrossi el cotxe, el tren li amputaria el dit gros del peu. Encara hauria d'accionar el canvi d'agulles? Què passaria si el tren li amputés tot el peu? I la cama sencera?

Per molt absurd que resulti l'escenari del Bugatti quan el forcem, la qüestió que planteja és seriosa: només quan els sacrificis arriben a ser molt significatius, la majoria de la gent estarà disposada a dir que en Bob no fa res incorrecte quan decideix no accionar el canvi d'agulles. Per descomptat, la majoria de la gent podria estar equivocada; no podem decidir les qüestions morals fent enquestes. Però considera per tu mateix el nivell de sacrifici que li demanaries a en Bob i, a continuació, pensa en quants diners hauries de donar per fer un sacrifici que sigui semblant. Sens dubte, és molt, molt més de 200 dòlars. Per a la majoria dels nord-americans de classe mitjana, podria ser fàcilment més de 200.000 dòlars.

No és contraproductiu demanar tant a la gent? ¿No correm el risc que moltes persones arronsin les espatlles i diguin que la moral entesa així és cosa de sants i que no està feta per a ells? Accepto que és poc probable que veiem, a curt o a mig termini, un món en què sigui normal que els americans rics donin la major part de la seva riquesa a desconeguts. Quan es tracta

d'elogiar o de desaprovar la gent per allò que fa, acostumem a fer servir un estàndard relacionat amb una certa concepció del comportament normal. Els americans benestants que fan donatius per exemple del 10 per cent dels seus ingressos a organitzacions d'ajuda internacional estan tant per sobre de la majoria dels seus conciutadans igualment benestants, que jo no els reprovaria per no fer més del que fan. Malgrat això, ells haurien de fer molt més i no estan en condicions de criticar en Bob per no sacrificar el seu Bugatti perquè es tracta d'un sacrifici molt més gran del que ells fan.

En aquest punt poden sorgir diverses objeccions. Algú podria dir: "Si cadascun dels ciutadans de les nacions riques contribuïssin amb la part que els pertoca, jo no hauria de fer un sacrifici tan dràstic, perquè molt abans d'arribar a aquests nivells disposaríem dels recursos per salvar la vida de tots aquells infants que moren per manca d'aliment o d'atenció mèdica. Així que, per què he de donar més del que en justícia em pertoca?" Una altra qüestió relacionada amb aquesta és que el govern hauria d'augmentar la seva aportació a l'ajuda internacional, ja que això distribuïria la càrrega de forma més equitativa entre tots els contribuents.

Tanmateix, la qüestió de quina quantitat de diners hauríem de donar és una cosa que s'ha de decidir en el món real i aquest és, lamentablement, un món en el qual sabem que la majoria de la gent no fa, ni farà en un futur immediat, donatius de quantitats substancials a organitzacions d'ajuda internacional. També sabem que, com a mínim durant el proper any, el govern dels Estats Units ni tan sols arribarà al modestíssim objectiu del 0,7% del producte interior brut que recomana les Nacions Unides. Actualment aporta el 0,09%, molt per sota d'aquella quantitat, que ni tan sols arriba a la meitat del 0,22% que aporta Japó ni a una desena part del 0,97% de aporta Dinamarca. Per tant, sabem que els diners que podem donar més enllà de la teòrica "part que en justícia em pertoca" encara salvaran vides que d'altra manera es perdrien. Tot i que la idea que ningú no ha de fer més que el que en justícia li pertoca, és poderosa, ¿aquesta idea ha de prevaldre si sabem que els altres no estan fent el que en justícia els pertoca i que hi ha infants que moriran si no és que nosaltres fem més del que en justícia ens pertoca? Això seria portar la justícia massa lluny.

Per tant, aquesta justificació per limitar la quantitat que hem de donar també fracassa. Tenint en compte el món tal i com és ara, no veig cap manera de refusar la conclusió que cadascú de nosaltres, que posseïm una riquesa que excedeix la que necessitem per cobrir les nostres necessitats essencials, hem de donar-ne la major part per ajudar persones que pateixen una pobresa tan terrible com per veure la seva vida amenaçada. Així és: estic dient que no hauries de comprar-te

aquest cotxe nou, viatjar en aquest creuer, redecorar la casa ni comprar-te aquest vestit nou i car. Al cap i a la fi, un vestit de 1.000 dòlars podria salvar la vida de cinc infants.

Així doncs, com es posa en pràctica la meua proposta filosòfica en termes de dòlars i de centaus? Segons la *Conference Board*, una organització d'investigació econòmica sense ànim de lucre, una llar americana que ingressa 50.000 dòlars l'any, en gasta uns 30.000 per cobrir les seves necessitats. Per tant, una llar que ingressa 50.000 dòlars l'any hauria de fer donatius per ajudar els pobres d'arreu del món per un valor que s'acostés tant com fos possible a 20.000 dòlars. La xifra de 30.000 dòlars per cobrir les necessitats no varia per a rendes més altes. Per tant, una llar que ingressa 100.000 dòlars podria fer donatius anuals pel valor de 70.000 dòlars. Una vegada més, la fórmula és senzilla: els diners que gasteu en luxes, i no en necessitats, han de ser donats.

Ara bé, els psicòlegs evolutius ens diuen que la naturalesa humana simplement no és prou altruista perquè sigui plausible que moltes persones facin sacrificis tan grans per a desconeguts. Pot ser que tinguin raó sobre com és la naturalesa humana, però s'equivocarien si d'aquests fets traguessin una conclusió moral. Si hem de fer coses que preveiem que la majoria de nosaltres no farem, afrontem-ho amb totes les seves conseqüències. Així, si valorem més la vida d'un infant que anar a bons restaurants, la propera vegada que mengem fora sabrem que podríem haver fet alguna cosa millor amb els nostres diners. Si això fa que viure una vida moralment decent resulti extremadament dur, bé, doncs, així són les coses. Si no ho fem, com a mínim hem de saber que no estem vivint una vida moralment decent, no perquè sigui bo rebolcar-se en la culpa, sinó perquè saber on hauríem d'arribar és el primer pas per avançar en aquesta direcció.

Quan en Bob es va adonar del dilema que se li plantejava quan estava al costat del canvi d'agulles del tren, segur que va pensar que havia tingut una mala sort extraordinària de trobar-se en la situació d'haver de triar entre la vida d'un infant innocent i sacrificar la major part dels seus estalvis. Però no havia tingut mala sort en absolut. Tots ens trobem en aquesta situació.

